

Quintum Preceptum

dei violauerit: disperdet illum deus.
Elec valet si quis diceret: hoc
concludere de lesione iustorum. quia
quo ad quem a gratia? est ledere
re occidendo peccatores; quod iustum
quia per. dicit moyses peccatorum per-
fima. **E**o quod statim forte danna-
tur. **S**ed preciosa est in conspectu
domini mors sanctorum eius. **Capitulum. ij.**

Nunc de causa homicidij
videndum est. que sunt ira
a inuidia. putat christus nota-
tat **Math. v. d.** Audistis quia
dictum est antiquis. non occides
quod autem occiderit reus erit iudicatus.
Ego autem dico vobis. qui irascitur
fratri suo: reus erit iudicatus. Ecce
prohibet ire. **E**t statim rancorem
inuidie prohibet sibi iungit. **S**i
ergo offers munus tuum ad alta-
re. et ibi recordatus fueris. quia
frater tuus habet aliquid aduersus
te relinque ibi munus tuum et va-
de prius reconciliari fratri tuo et
tunc venies offeres munus tuum

De ira videndum primo viden-
dum quod malum vicium sit. **S**ecundo
quod vicium sit. et quando non.
Tercio de remedijs contra iram
Quintum ad primum non dandum
quia ira ideo est magni vicium quia
capitale. **E**x quo secundum gregorem oli-
xxi. mora. **S**ex nascitur filie
videlicet indignatio. tumor. clamor
contencio. blasphemia. et rixa. que
postea declarabuntur. **V**n deus
ira multum offenditur **P**rimo quia

Capitulum Secundum

per talia peccata. spiritum dei turba-
tur **Ephes. iij.** nolite contristari
secundum deum spiritum. gregorius dicit ira animi
pulsat spiritum sanctum hitacoem; sua tur-
bat. primo quoniam quod prem et filium et
spiritum sanctum de hitacoem cordis eicit
et dyabolum introducit. **Q**uia si-
cut secundum per. **I**n pace factus est lo-
cus eius; sed dei. Ita in ira locus dy-
aboli. **S**ecundo quia ymaginem
dei in templo cordis dissipat. **vñ**
Job. v. Dixit stultum in furore ira
cundia. **S**uper quo gregorius. **M**a-
suetudo in nobis ymaginem dei ser-
uat. qui semper tranquillus est. **S**i
ira dissipat. que multis virtuti-
bus priuat. **T**ercio quia templum dei
incedit. **vñ** per. **I**ncenderunt ignem
securarium tuum in terra. **Et. i. cor. iij.**
Rescitis quia templum dei estis
et spiritus sanctus habitat in
vobis. **S**i quis autem templum
dei violauerit: disperdet illum
deus. **S**ecundo malum ire ostendit
dicitur. quia homini valde nocet. **I**n
anima. corpore. et rebus. **I**n anima quidem
propter vitia pretaeta. **A**nia enim que
ad ymaginem dei est formata mul-
tis malis assimilatur. **P**rimo quia
iratus est velut homo lignum
habet domum. cui quoniam accidit
quod vespere diues est. et mane nihil
habet quia ignis totum vastauit. sic
est facta ira domum cordium quo con-
tinetur ait apostolus **Ephes. iij.** **N**olite
occidat super iracundiam vestram
Secundo assimilatur de moia eo

de quo dicitur marc. ix. Magister autem tulit filium meum ad te habentem spiritum mutum. qui ubiqueque propheterit eum: allidit eum et spumat et stridet dentibus. Tercio assimilatur olle nimium habenti de igne que ebulliendo emittit quod in ea erat optimum et postea crepat. vn̄ proubi. xv. Os fatuorum ebullit stulticiam. Quanto rapino assimilatur. qui ignem ex se producit. sicut iosephum ex impetu venti a se et alia destruit. Quanto bestis et apro. canis rabido et urso assimilatur ira. Idcirco assimilatur serpentibus ignitis qui interfecerunt filios israel in deserto. numer. xxi. Hoc et etiam corpori multipliciter. Primo amarum reddit hominem. quia ira sicut damus est eua poraco fellis. et sicut Augustinus in epistola ad nebridium. ira crescente augetur fel in corpore. Secundo tristitiam ingeit. animus gaudens etate florens facit. sed spiritus tristis exsiccat ossa. puer. xvij. Tercio membrum valitudinem et sanitatem adimit quod totum corpus propter sanguinis ebullitionem et spirituum turbationem alteratur sicut medicos. Quarto vitia cito priuat. unde sicut philosophus. Aialia iracunda breuior est hominibus propter eos ceteris paribus. Quinto demoni interdum corpus totum propter iram possiden-

dem traditur. ut accidit interdum blasphemantibus in ira. Hoc et etiam rebus. quod iratis familia triste seruit. Amici tales fugiunt: et prudentes horrent. ex quibus pauca temporalia iratus percurat. Tercio malum ire ostenditur quod dyabolo multum placet. Primo quod valde potens efficitur ad destruendum bona virtutum mediante ira. sicut etiam homo mediante igne qui est maxime actiuus multa mala facit. de quo igne potest intelligi illud Iob. i. ad te domine clamabo. quod ignis comedit speciosa deserti. et flamma succendit omnia ligna regionis. Secundo placet dyabolo: quod rationis cecitatem inducit ira ad quam sequuntur multa mala. unde sicut puer. xiiij. dicitur. Reges celesti acceptus est mister intelligens. Sic regi infernali cecus. Nam iratus se in patientem facit: filios. uxorem familiam et extraneos. et illicita omnia sibi licita putat iratus. quod omnis ira appetit vindictam sub ratione et apparencia iusti. Ideo puer. xv. Expediit magis velle occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stulticia sua. Tercio dyabolo placet quod bona multa sibi percurat propter iram. Non enim vnus hominem propter iram lucratur. sed interdum genealogiam totam vel patriam propter iras. unde

Quintum

Preceptum

pu. xv. Vir iracundus rixas p
uocat. qui autem paciens est miti
gat fuscitatas. Exemplum de ca
ne iracundo. qui omnes alios pro
uocat. **Q**uintum ad secundum quod
ira sit peccatum. natum. vel meritum.
Sciendum quod secundum the. i. 2. q. lvi.
Et. 2. 2. q. Cxviii. Et philosophus in. **Re**
th. Ira septem gradus potest habere
Primus est ymaginatio vera vel
falsa. de lesione vel puerpensione
facta tibi in persona tua rebus
amicis et hominibus. Et ibi est fundamen
tum omnis ire. Quia quilibet ira a ta
li incipit ymaginatioe que sepe
falso immititur interdum est. vero.
Ex quo patet quod uerum hominum quod omnia
sibi illata putat iusta esse. et dei
miseri cordis salutare flagellum.
difficulte irascitur. quod tribulati
ones non recipit ut lesiones si
hic dei patris medicinales iusti
ones: **Secundus** gradus est postquam
quis iudicauit se lesum vel vilipen
sum ab alio: cum naturale sit nocu
menta repellere: surgit quodam uolun
tatis et impetuosis animi motus
quod est appetitio vindicte vel motus
inclinans fortiter ad vindicte ir
rogationem. et hic appetitus vi
dicte potestie irascibilis est ir
put est passio **Vnde** super illo ma
th. v. **O**is qui irascitur fratri suo
dicit gloriose. Ira est uoluntatis motus
animi ad nocendum. hinc ira
si est tam subita in aliquo ut pre
ueniat omnem deliberationem rationem

Capitulum

Secundum

nis et omnem motum volunta
tis. Dicitur primus motus. Et
quia non est in potestate nostra si
cut nec ceteri primi motus. Id
circo non est peccatum. sed pe
na potest esse peccati. **Hec** enim
ira non est peccatum quod diu non
dependet a voluntate positue.
scilicet eam volendo. aut priua
tue ei non resistendo cum pos
sit. **Vnde** Augustinus super il
lo ps. **I**rascimini et nolite pecca
re. **S**i surgit motus ire quod pro
pter penam peccati non est in
potestate nostra saltem mone
at conscientia. ut ei non con
sentiat ratio. ut mente que regula
ta est secundum deum seruiamus legi
dei. si adhuc carne seruiamus le
gi peccati. **Ad** illum autem mo
tum qui est appetitus vindicte
vel repulsionis nocenti. id
est ire sequuntur naturaliter tria
Primo euaporatio fellis. **Vnde**
Augustinus in epistola ad nebr
dium. **A**ssiduitate irascendi fel
crescere etiam medici affirmant
Cremento autem fellis rursus
et facile ac prope nullis causis
existentibus irascimur. **I**ta quod
suo motu animus facit in corpo
re: ad eum rursus commouendum
ualebit. **S**ecundo sequitur ascen
sio et accensio sanguinis circa
cor. et cordis dilatatio. **Vnde**
materialiter **Aristoteles** diffi
nit iram dicens. **I**ra est accensio

sanguinis circa cor. totū etiam corpus oñter calefit. Tercio sequitur turbacō a inordina-
 cio spūum a humorū. q̄ tria cōplectens dām. sic dicit. Ira ē feruor eius q̄ circa cor est sāguinis ex vāporacōe. fillis vel pr-
 retur bacōnem fiens. Sicut ei ad motum localem naturalit-
 sequitur in corpe apto caloz. sic ad appetitum vīdicte vel
 repulsionem nocumētū natura-
 lit sequitur i corpe p̄fata tria
 f. Tertius gr̄dus est cū racō
 possit p̄ape talem discordia cōez
 a vltas possit moderari vel ex-
 tinguere. a neutru hit. h̄ negli-
 genter ab se hnt q̄ tñ possent
 vigilantia sua talia rep̄mere q̄
 tunc hit na peccatū: vīale q̄ dē
 qñ ira preucit rōez. sic ut p̄mit-
 titur. a vltra nō progreditur
 nōbilitat. vigili ei animo hō m-
 teiora tanq̄ oim bonoz a ma-
 loz p̄cipalissima assidue cu-
 stodire debret. ne hostis qua-
 cūqz parte lederet. sed qz hoc
 pauci fatiunt. idcirco vras vir-
 tutes pauci possidēt. licz multi
 de exterioribz magnā vim faci-
 ant. vñ. i. thi. iiii. Corpalis ex-
 ercitatio ad modicū vtilis est
 pietas autē ad oia. Quartus
 gradus est qñ racō p̄cipit iraz
 q̄ appetitum vīdicte. h̄ tñ de-
 libracōem racōis ira p̄uenit. q̄
 tunc vltas pot in ira cōscire

saltem suz rep̄ticiē: p̄ficte iram
 vleno vel in ea oplacēdo. aut
 p̄uatiue ei non resistendo. h̄ eā
 in animo cōtinuat vel inuale-
 re finit. q̄ sic est vīale. h̄ ma-
 ius q̄ in tercio gradu: saltem
 quādo ira adhuc recens est q̄
 deliberacōe racōis modera nō
 potuit qd̄ d̄z p̄pter eos q̄ statū
 irati verbis maledicis seu male-
 dictis. vel gladio p̄oximos le-
 dūt qui non excusantur. ut su-
 p̄ de blasphemia patuit p̄cep-
 to. ij. c. iiii. d. Quintus gra-
 bus q̄ duo sequētes sunt quos
 xp̄us p̄hibuit math. v. dicēs
 Ois q̄ irascitur fratri suo reus
 erit iudicō Qui aut dixerit fra-
 tri suo racha reus erit consilio.
 Qui aut dixerit fatue. reus erit
 gelēne ignis. Vnde dicit th̄.
 .2.2. vbi p̄us dominus math. v.
 tñ p̄mit tres gradus ire: non
 sp̄s. qui gradus accipiuntur
 fm̄ p̄cessum hūani act̄. i. quo
 p̄mo aliquid i corde occipitur.
 q̄ q̄tum ad hoc dicit. Qui ira-
 scitur fratri suo. Secūdo autē
 cū p̄ aliqua signa exteriora ma-
 nifestatur exteri. eciā atē q̄ p̄-
 rumpat in effectū q̄ q̄tum ad
 hoc dicit. Qui dicit fratri suo
 Racha. qd̄ ē interiectio irascen-
 tis. Tercius gradus ē quādo
 peccm̄ interi? cōceptum ad effe-
 ctū p̄ducitur. Est aut effectus
 ire nocumētū alterius s̄b rōne

Quintum**Preceptum**

vindictæ. **M**inimum autem nocumentozum est quod fit solo verbo. **E**t ideo quantum ad hoc dicit. **Q**ui dicit fratri suo fatue. **V**nde **S**im **A**ugustinus in primo gradu est vnum scz ira tm. **I**n secundo duo. scz ira a vx. **I**n tercio vtro tria. scz ira a vx a i voce vitupacois expssio. **E**t sic patz qz secus addit sup pmu. et feciu sup vtruqz. vn si pmu est pctm mozele i casu i q dñs loq tur sic dictu est: multo magis alia. **I**deo singulis eorum ponuntur correspondentia aliqua pertinentia ad condemnationem. **S**z in primo ponitur iudiciu. qd min e. **Q**uia ut **A**ug? dic. **I**n iudico adhuc datur loc? defensionis. **I**n secdo vtro ponitur osiliu in quo iudices inter se conferunt quo supplico danari debeat vel oporteat. **I**n tercio ponit gehennā ignis. que est certa damnaco. **E**t licz aliquib? mix videatur. qz aliquis p mmo nocumeto qd fit solo verbo fit reus gehenne ignis. **C**ris. tñ ondit hoc non mix esse. cu qnqz pua vrba plura homicidia peperit a ciuitates a regna euerterint nec tamen puum estimes frēz stultum vel fatuum vcare auferens prudentiam a intelligēciam quo homies ab irracōnalibus distant. **E**xempla vide ymc. in spe. hilsto. **P**rimo quo

Capitulū**Secundū**

narses **R**ome patrici? cū ytaliam totā ab hostib? liberāss. **E**t impator **I**usting cū romanis i gratas huū narses in pacciu creass: vxoz iustini iā narsesi cōstātinopolim exulati sic derisorie demādauit. **I**n cōstātinopolim rmea. a cū puellis tuis in gemico sciaz lanarū pēsa diuide. **A**d que vba narses respōdit. **T**ale se telā orditurz quam dū viuerz nō deponerz: q d a fecit nam a logobardos de pāno mā weauit q totā ytaliam breui optinuerit. excepta roma et rauēna. **S**ic cū spado impatoris eraclij rogas a dona vel elemofias militibz distribuere: et sarraceni impatori militātes idē peterent: **S**pado eis dixit. vix sufficit ipatoz dae rogas militibz suis. **Q**uāto magis cambus istis. **Q**ui ex acbati conuocatis alijs sarracenis i breui romāg iuibz malis vxauerūt. **Q**uā h do autē ira fm predictos tres gradus fit mortale. vel quādo veniale peccatum. **N**ota pmo fm th. vbi prius qz ira fit quī tupliciter peccatum. **C**um em ira fit appetit9 vindictæ. **D**im dicta fit iniusta quadruplicē. **P**rimo quando quis ex ira punit. vel vult illum punire qui non meruit. **S**ecundo quando maiorem penam illi infert a inferre appetit qz ille demeruit

Tercō si tantā quātā demerit
it. si non s̄m ordinem iusticie.
ut q̄ vult punire aliquē p̄ seip̄
sum. cui? sup̄ior non ē aut s̄m
p̄termissioez; alteri? ad debitū
ordinē iusticie requirit. Quā
to si iustam penam ⁊ sc̄dm or
dinē iusticie infert: non tamē
bona intencōne. aut non p̄pter
bonū ⁊ debitū finē. **D**ebz enī in
tencō p̄uientis esse bonū ip̄sig
p̄uīt. aut obuacō iusticie omni
nis à dei honoz. ita ut peccans
corrigat se vel aliq̄ p̄ ei? exēplū
⁊ dei honoz fiat. vñ semp̄ pec
cat q̄ ex odio vel rācore in ma
lū alterius vindicām appetit. à
ut puniēs dicatur strenuus.
aut bonus iustitarius. aut p̄p̄
ter lucrū. aut p̄pter faciari vim
dicta. aut p̄pter aliū malum
finē. **Q**uāto irasit peccatū p̄pter
modum indebitū. id ē nō bene
modificatum. etiā si prefata ca
ueantur saltem q̄da; ut p̄p̄t.
si q̄s nimis ardentē irasitur
interius. vel si nimis exterius
maifestat signa ire. **I**ra igit̄ s̄m
tho. q̄n sc̄dm quatuor modos
p̄mos vel aliquo eoz homo in
fert aut vult inferre talē vindi
ctā alteri: est de suo ḡne p̄ccm
mōrle. q̄ contrariatur iusticie
⁊ caritati. **P**otest tñ cōḡere
q̄ talis illacō iniuste vindicte
⁊ etiā vlicō inferēdi. ⁊ etiā
ira ad hoc inclinās esset solum

peccatum veniale. ut cū q̄s ap
petit se vindicare i aliquo mo
dico. q̄d quasi nihil ē reputan
dū. ita q̄ illd̄ ita modicum sit
q̄ si actu inferretur: non esset
mōrle. ut si quis parum tr̄hat
alienum puerū p̄ crimes vel ali
q̄d hmōi faciat. vel etiā manz
veniale p̄ccm propter imp̄se
ctione; actus. ut cū motus ire
sbito oritur in animo ⁊ p̄uenit
iuditiū rācōnis ut i antedictis
declaratum ē. **R**ñ aut̄ quis q̄n
to modo irasitur appetēs vindi
ctam. ut si quis nimis ardentē
irasitur interius. vel nimis ex
teris maifestat signa ire. **S**ic
ira s̄m se non hz ex suo genere
rācōem p̄ccā mōrlis. p̄t tamē
otingere q̄ sit p̄ccm mōrle pu
ta si ex vehementia ire aliquis
excidat a dilectioe dei ⁊ p̄xi
mī hēc snialiter thō. **D**icit quidā
alius doctoz. **S**i cōsideretur in
ordiacō ire ex p̄te modi irascē
di puta q̄ quis ista vindicta iu
ste ⁊ debite appetatur. q̄n tam̄
multum inordinatus ē motus
ire. ⁊ nimis whemens interi⁹
⁊ exterius. tūc credo si p̄cedat
ex habitu vicōso scz ex sup̄bia
vel inuidia vel ex ira etiā inha
bituata volūtate. vbi habitus
est ⁊ p̄ncipia ex q̄bz talis mo
tus p̄cedit sūt mōrliā. **C**redo
etiā q̄ illa inordiacō ire sit pec
catum mōrle. **R**acio est quia

refertur in eundem finem vicij. unde procedit. vel si non procedat ex habitu vicioso. sed ex hoc graue scandalum dicitur. Puta quod ille contra quem irascitur motus inordinatus. vel alij audientes vel videntes ad peccata mortalia impelluntur. pro hoc quod motus homini ire tam inordinatus est qui alias ad dicta peccata non moueretur. peccatum mortale credo in dicto motu committi. Si tamen talis motus inordinatus non procedat ex habitu vicioso. nec graue scandalum generat. sed ex naturali complexione irascentis proueniret qui forte multum esset colericus et debilis: vel infirmus. et alias nimis colera infestus. posset esse peccatum veniale. nisi tunc debilitas vel motus colere inordinatam accessionem ire causans ex culpa mortali proueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula. vel aliquo homini. vel ipse motus inordinatus ire in tantum irascentem inflammaret quod a caritate dei vel proximi caderet.

Capi. iij.

Quabitur hic primo a quomodo ira sit capitale viciu. Respondetur tunc. ubi prius. Ira dicitur viciu capitale. eo quod multa vicia ex ea oriuntur. Tunc ex parte obiecti quod multum habet de ratione appetitus. in quantum se videtur appetitur sub ratione iusti et honesti. quod sua dignitate

te allicit. Obiectum enim seu causa prima omnis ire in nobis. est appetitus vindicte sub apparentia. vel existetia. ut si aliquis nobis intulit iniustum. aliquod iniuriam. vel percipit nos propter que merito sit vindicta sibi infligenda. Tunc etiam quod ira ex suo impetu mentem habet precipitare ad inordinata queque agenda. Iohannes glossa super illo puer. xxix. Vir iracundus prouocat rixas. Ianua inquit viciorum omnium est iracundia. qua clausa. virtutibus intrinsecus dabitur que qua aperta ad omne facinus armabitur animus. Ira enim dicitur ianua viciorum per accidens quidem. remouendo videlicet prohibens. id est impediendo iudicium rationis per quod homo trahitur a malis. Directe autem et per se est causa aliorum specialium viciorum que dicuntur filie eius. Et secundum Gregorium lib. 20. xxix. moza. Sunt sex. duo in corde biteria in ore. et unum in facto. Prima filia est indignatio. qua homo illum contra quem irascitur reputat indignum ut sibi quiddam tale fecerit. quod videtur esse quedam vilipensio. ymo quodam contemptus proximi. Secunda est tumor mentis ut cum irascens replet animum suum diuersis cogitationibus amaris. quibus apud se aliquam cogitat diuersas